

A. 2.
Цохалуци
или приче о Цохи

Како се Џоха замало оженио

Кад год би се Џоха пред не-Сефардима спомени, зауститељ или неко од слушатеља би одмах Насрудин-хоџу потегни, јер је к'о бива Џоха сефардски Насрудин. Угрудбо, и јест; ако ништа бар онолико колико је, рецимо, Астерикс галски Јеуда Макабејац, или Орловићу Павле Енглески пацијент. С друге стране, кад неко оба ова јунака добро познаје, зна и да су њих двојица *ни рог ни ћомози Бој*. Што би народ рекао, *Џохина мајка и Насрудинова мајка – гвије мајке*.

Елем, тај Џоха, који везе са Насрудином нема, и ког ће они који га досад познавали нису морати почети замишљати од нуле, је рано остао сироче. Подигла га је и одгојила нона која, непристрасна таман као и свака нона, никако није хтјела увидјети да јој је унук мало *на своју руку* (кад се ова прича преводи на језик тијела, онда се длан мало заврти, *к'о ринишийил*), него га је једнако наговарала да се ожени, надајући се потајно да ће га (кад већ ништа друго није помогло) барем жена учинити озбиљним. Разматрајући стално са проводацима која би дјевојка била права прилика за њеног унука, стално је досађивала Џохи с новим приједлозима. Једног дана, поново обузета полетом, стаде га савјетовати:

— Гледај, сине, нико није вјечан, па ни нона. Суђра кад мене не буде, ко ће се о ћеби бринути? Нећо, послушај ти мене, нашила сам једну дјевојку, јрави дјамани — па ти, шта ће кошти, омићи, даци око на дјевојку. Ако ти се свиђи добро и јеси, а ако не — тражићемо другу.

Не каже се цаба: 'Ал буен ентендијор љокас юалаврас', оном који добро разумије и мало је ријечи довољно. Добри наш Џоха, из оних стопа, купи кравље очи и запути се право дје-

војчиној кући. Ђевојка је баш „случајно” сједила у башти, напирлита на и у суботњим хаљинама, па кад спази Џоху који је извиривао преко тарађа, одмах се стаде правити да га не прим-јећује. Џоха није на то много обраћао пажњу, него брже боље баци на њу једно, а потом и друго кравље око. Збуњена, запре-паштена, препаднута, увређена и понижена – ђевојка близну у горак плач, а Џоха отрча кући да се пожали нони како наум ни-је успио, јер се није свидио ђевојци. Он је на њу баш био бацио око, као што му је нона рекла (и то не једно него два), али се ђевојци то уопште није допало, него се расплакала.

Схвативши полако из унукових ријечи шта се заправо одиграло нона, неспремна на одустајање, поче га благо преко-ријевати: – *Није, сине, ти требало да је тајаш крављим очима, нећо да бациши појед и видиш да ли ти се добија а ти је, ешто, распила-ка. Нећо, сачекај ти да је мало прође бијес, да ошићи оиети к дјевојци и објасни јој да ти ниси хтио да је распилачеш, Боже сачувай, нећо да је засмијеш, али ешто ишта ћеш као шала није ус-јела. Тако јој реци, и исјрицај јој јар шала и видјећеш како ће се све излагдати.*

Џоха, послушан као што само он то може, послије пар да-на хрупи у ђевојчину кућу и поче јој, пред цијелом породицом која је сједјела на окупу, приповједати шаљиве згоде. Један од ђевојчине браће га уљудно замоли да их остави на миру јер им није до његовог шерета, на шта Џоха отрча да се пожали нони која се није могла чудом начудити.

- *Па знаш ли, болан, што су те истајерали* – упита, кршећи прсте.
- *Ма одакле ћу знаћи, видиш да су толудјели ошако им је гега умро* – спремно одговори Џоха.
- *Па то си ти с њима причао шале док они сједе у жалости* – закључи запрепаштена нона, али одмах настави охра-брдујућим тоном: – *Добро, ништа за то, сачекај мало да их прође срџба ћа свраћи до њих оиети и извини им се. Ре-ци: 'Нек' је вама жива глава, он нек буде оиросиј за вас, Бој нек му оиросиј.'*

По истеку пар недеља Џоха поново сврати до дјевојке, и с врата поче вести како га је нона научила: *Нек му Бој ојроси,*
он нек буде ојроси за вас, нек је вама жива ћлава... – и слично.

Дјевојчина мајка га ухвати за лакат и пратећи га ка излазу промрмља кроз зуде кратко и отсјечно – *не слуји несрето* – те треском залупи врата за њим.

- *Ноно, нећу више, не моју више. Ја сам ојеји све најправио како си ми рекла, а они су ме ојеји исијерали – јадао се Џоха.*
- Па што сад? – упита нона, по први пута губећи стрпљење.
- Не знам, вальда им ја нисам добродошао гост на бириту – одговори Џоха замишљен.
- *Каквом биришту, таристи дими, шешко мени, ља ниси вальга ишао на свечаности обрезивања да им изразиш саучешће?* – упита задезекнута нона па, не дајући се смести, одмах настави: – *Шта је тију је. Ти ћеш лијејо за ћар дан ојеји к њима, ља одмах с кайије крени блајосиљаши новорођенче.*

Нису прошла ни два три дана, а Џоха се поново упути дјевојчиној кући. У авлији затече дјевојчина оца како ставља облог на огроман оток који му је потпуно затворио десно око, што Џоху наравно не спријечи да крене с буџицом благослова које је понављао путем:

- *Дадојда га тији ћорасиће, велики га тији буде, рахатлука од љеја га видиш, ни у старосиши га се не одмакне од шебе.*

Џохин „пунац“ чије стање није омогућавало претјерано уношење у Џохине ријечи, схвати их као исмијавање његовој бодљици па се, у складу с таквим поимањем Џохиног поступка, саге и, узев камен са земље, хитну га у правцу Џохе.

Џохи је сад стварно било доста и одлучио је да у ту кућу више никад и нипошто ни не сврати. Сто пута му је нона морала поновити да је у питању грешка, да су га погрешно схватили и да су зато поступили како су поступили, док се на крају Џоха није одобровољио и пристао да покуша још једном. – *Кад си*

видио да има оштак што му ниси рекао: 'Дабојда ти се осушио, дабојда ти слао...' – учила га је нона.

Кад се коначно одважио и упутио дјевојчиној кући, поново затече дјевојчина оца у авлији. – Овај пут док је садио дудове младице. Сигуран да ће се сада све коначно изгладити, Џоха крену како га је нона научила:

– Дабојда ти се осушио, дабојда ти слао, Бој гао не било ђа више – и слично.

Дјевојчин отац ком се Џоха већ попео на врх главе, зафрљаци у његовом правцу мотику која му је била у руци, те Џоха побјеже главом без обзира.

– Ниси, сине добро најравио – опет је објашњавала нона. – Каг си видио да сади младице штребало је да му кажеш: 'Пуно да ти изађе, с хајром да ђа йоједеш, никад ћорег њеја ћадан не био'.

– Добро, ноно, ја ћу продаји још једном – пристаде Џоха и спремно се упути дјевојчиној кући. По несрећи, затече се на авлијским вратима баш кад је дјевојчин отац крошио у авлијску ћенифу. Овај се није још ни намјестио, а Џоха стаде да га благосиља: – Пуно да ти изађе, с хајром да ђа йоједеш, никад ћорег њеја ћадан не био.

Не могавши се суздржати, дјевојчин отац излети на сокак и, бацајући се камењем у правцу Џохе који је бјежао колико га ноге носе, забрани му да икад више промоли носа у њихову махалу.

За шта би се Џоха оженио ако не за инат

*Ил яјо ки ми ђварди ги ми, ги луз ојпруз
ми ђварду јо ги ми љара ми.*

Нек ме Бог сачува од мене самога, а од других ћу се ја сам чувати.

Џоха

У складу са оном народном: *Трчиши ли за њим, нећеш ја
стићи; окрени му леђа, сам ће ји и прићи*, баш кад се дјевојка у потпуности о'ладила од „неспретног“ просца, Џоха се изненада заљуби у њу, како на своје, тако на опште изненађење. Ту се, већ, нађе у небраном грожђу. За разлику од свих пређашњих пута у којима је подстрекивач на женидбу била спољна особа, неко с ким се још и могло носити, сада је подстрекивач на првођење дећарлука крају био нико други до ли сам бандоглави Џоха, који (као што је познато) није Алај-бетгова слама. Али, шта да се ради кад је и онај који се женидби противи из петних жила, био исти тај Џоха? Пона Џохе хоће да се жени, и навро к'о Џоха, а пола неће ни да чује, него се заинатио к'о Џоха. Тако се *йовре де Џоха*, илити *сирома' Џоха*, из дана у дан борио са савним собом без да иком повјери своју тегобу. Но, кад је коначно схватио да не може сам против себе, одлучи се да помоћ по-тражи код хахама. Ко ће изаћи с Џохом на крај ако неће хахам, надао се Џоха, ступајући све самоувјереније према хахамовој кући.

Хахама је затекао у авлији како се, у хладу багрема, њише над свезком Талмуда.

– *Буенус гијас* – поздрави Џоха с авлијског каната.

- Кун салуг и видас, здраво-живо да су – одварати хахам – бујрум, бујрум.
- Ја, ешто, одлучио да се женим. Нашао сам, коначно, гјевојку какву тражим.
- Ен дон ора, дуен Ђудијо; у добар час, добри Јеврејине – одврати хахам, пријатно изненађен Џохином наглом одлуком – и било ти је вријеме.
- Јес’. Ал’ има један проблем.
- Јашта нећо има, и није један нећо стио. Лада син проблема онди виши, тајко си ти видио живоћи без проблема? Па што не би ни био живоћи; човјек би сиурно ибодујалио. Па ја, без проблема очас ибодујали и ешто ти оштети проблема да не може бити већи. Нећо реци ти јашта је твој проблем, та га ћа ми с миром оправимо.
- Хахам је сиурно чуо – настави Џоха, обраћајући се хахаму у трећем лицу, у знак поштовања, као што је у ладину уобичајено – како сам младу простио, и како ми није ишило за руком.
- Као си је час прије сишића прости?
- Има штоме и пар мјесеци.
- Па ти залео да се жениш с истом оном сиротицом с којом найправи онолике лакрије?
- Неспоразум, руди, неспоразум.
- Није нейоразум нећо неши споразум. Ал’ ајд’ нек ти буде. А гјевојка, јашта она вели? Бил’ ишила за тијебе?
- Вели да би.
- А њени, јашта веле њени?
- Неће ни га чуји.
- Није им се чудићи, након свеја штијо је било.
- Ја сам муштиерија за женидбу, штаман мор’о с младом у шуму.
- Е, ако је тајако, а ти се лијејо жени.
- Јеси, ал’ ми је љен оштац обећао да се нећу тлаве наносати.
- Е, онда ти је боље да се башалиши ћорава иосла.
- Јеси, ал’ ми је мучачика, гјевојка ко бива, рекла да ће се оштровати ако је не оженим.
- Е, онда ти нема друге нећо да је жениш.

- Па ја и би', ал' љена браћа веле да ће убићи' и мене и љу.
- Онда ти је боље да мало сачекаш.
- Па ја би чек'о – ал' хахам зна кака су дјеца, неситриљива.
- Каква дјеца, тјерку ки ти јеви, ћаво тиे огнио?
- Па, ешто, дјевојка је к'о мало трудна.
- Како може биш' мало трудна?
- Па, рецимо, три мјесеца.
- Па знаши ли ти, бјен ожу ки ти мири, не буди ти урока, колики је то пријех? Што ниси мој'о к'о и сав свијет: кешуда, хућа, па онда дјеца – а не к'о ајдуک.
- Па, ја сам хтио да најравимо и анију и кидушин, и прстен и вјенчање...
- Па кад су хтио – што ниси?
- Па како ћу кад љени не гају?
- Па они ти је ни саг не гају к'о ни онда, па к'о што су саг сјреман без љиховој пристанака, мој'о су и онда.
- Без пристанака?
- Па јесу ли ти то за прављење дјеце дали пристанак? Нејо, како су то мој'о без пристанака, тако су се мој'о и вјенчали без љиховој пристанака.
- Хахам тијени разон, рабин је у праву, ал' шта ја саг да радим?
- Да се жениши што прије.
- Ја би' – ал' ме стражаш.
- Чеја тиे стражаш? Миралу, види па; алту комо ла ланса, фуерти кому леон, висок к'о котиле, снажан к'о лав; и си станица ди уна мужер, а доји се једне жене.
- Ама, не дојим се ја жене нејо седе.
- Како се може човјек дојати седе?
- Па ти и ја стапално седи говорим, ал', ојеј, шта ћу ако ми се не свиди. Не каже се щаба: Омбри казаду – биву интирагу, чо'ек ожењен – к'о жив са'рањен.
- Све тиे слушам и размишљам има ли иђе икак'о рјешење...
- И, има ли?
- Има, безбеди да има. Рјешење је да ти лијејо пређеш на неку другу вјеру.
- Како то рјешава мој проблем?

– Твој, не знам; ал' мој рјешава дивно – одврати хајам мирно, како и приличи његовим годинама и положају и врати се свом Талмуду, остављајући Џоху да сам са собом разувиди шта му је чинити.

Ејус тенган δјен, и музотрус тамδјен! Њима свако добро, а и нама.

Алегрија де ла пласа, нувлидад ен каза

Чаршији радост, а у кући тмуран

Сефардска народна пословица

Како Џоха хахамов приједлог да пређе на ислам није узео за озбиљно, тако је ипак остао његов проблем, те ти буену ди муестру хахам, добри наш рабин, на своју руку, обавијести дјевојчина оца и брађу о њеном благословеном стању. Сад и дјевојчина породица нагло постаде пријемчивија за идеју да се *цура уда на брзаке*; па макар и *кун естии ѡуерку ди Џоха*, с оним ђавољим Џохом. Убрзо би уприличена свадба, а непуних три мјесеца по томе и паридас, бабине, Џохином првенцу.

Нони, којој никако није полазило за руком да разумије како се за три мјесеца може и вјенчати и затрудњети и породити, Џоха је објашњавао овако:

– *Не знам шта је шту штол'ко шешко за разумјети'. Јесам ли ја с њом у браку три мјесеца? Јесам. Је ли она са мном у браку три мјесеца? Јесам. Јесмо ли заједно три мјесеца у браку? Јесмо. Три моја мјесеца, три њена и три заједничка – свекујно девети. Јасно да не може бити' јасније.*

Не хтијући остати дужном, она је на праунуков бирит као поклон донијела перо, тинту и дењак хартије, па кад ју је Џоха упитао да није мало уранила, ипак је дјетету тек осам дана, она спремно одговори: – *Анси бива јо, жива шти ја, гијетије које се 'вако брзо роди сијурно ће скоро ђочети' и чиштати' и љисати'.*

Но, како је дјецу лакше правити него подизати, тако је и буену ди муесијру Џоха, наши добри Џоха, хтио не хтио, морао почети да се бираша у породичним обавезама.

Једне ноћи дијете никако није могло заспати, него би се сваких мало поново дало у вриску. Мајка која је пробдјела цијелу ноћ поред дјетета пред зору једва заспа, па кад дијете поново заплака она, немајући више снаге, замоли Џоху да устане и да покуша успавати дијете које је његово таман колико и њено. И не отворивши очи, Џоха јој одговори: – *Ти, жено, ако ти смейта, усјавај своју ѡоловину. А што се мене тиче, моја ѡоловина може сербез ѡлакат’ – мени ништа не смейта.*

Жена, немајући другог избора, одустаде од спавања и устађе да се дави дјететом зарекавши се да ће, у знак одмазде, обуставити све њежности према мужу злоторбу.

Послије неколико дана Џоха примјети да се жена према њему више не понаша као некада, па је упита што му то више не говори топле ријечи, на шта му она одбруси: – *Бујрум, није мени тешко: кемаду ки ти веја, изборио гадојга; нел фуеју ки ми гезайарескас, у ватри тије несјало гадојга. Имам ја за тебе ѡољих ријечи, ѡойлих да не моју бий’ ѡойлије.*

Увидјевши да ће, ако хоће да са женом живи у слози и љубави, морати преузети на себе дио кућних обавеза, Џоха се одлучи да промјени занимање не би ли што мање био код куће. Тако постаде путујући трговац. Путовао је од мјеста до мјеста, куповао, продавао – а понекад свраћао и кући да сведе рачуне. Како пара није недостајало, жени није сметало што јој се муж не мота по кући.

Једанпут кад је Џоха послом био у Каиру, у граду се прочу да је калиф наредио да се пред њим појаве представник рабаницких и представник карантских Јевреја, к'о бива представник Јевреја који вјерују у Усмену Тору дату Мојсију заједно са Писаном и представник оних Јевреја који вјерују само у Писану Тору, све како би чуо тврђе и једних и других и пресудио која од двију заједница представља изворно Јеврејство, те као таква може да настави да ужива статус зимије, а која од њих је бидат, или ти новотарија, и самим тим нелегитимна.

Каирски хајам-баши, свјестан утицаја који су Кајајим имали на двору, сматрао је да је калиф већ пресудио у корист јеретика те се одлучи на бијег, препоручивши и осталим општинарима да слиједе његов примјер.

Јевреји, у страху да их калиф не присили да прихвате учења отпадника, напунише синагоге, отворише свитке Торе, задуваше у шофарот и почеше са селихот. Присуствујући готово тишадеавској сцени у једном од храмова, Џоха не могаше а да не упита:

– Шта се десило, добри Јевреји, чему зазивања, вайаји и йо-кајнице?

Одговорише му:

– Таква и таква сивар, калиф наредио надмештање између нашеј љредсивавника и љредсивавника Кајим. Сивар је већ ћрдана и моћуће је да нам буде зајовљено да се осивимо ђутла отаца. Хахам-даши је љубитељ и немамо никој да нас љредсивавља, а речени суд би се љредба одржати на гвору за љери дана.

– Па хоћеше ли да ја идем умјесто њеа?

– Мани се ћорава љосла, Џоха! Није нам до лакрдија. Хахам-даши љубитељ – а љи би се сам љрихвашо да нас љредсивављаш.

Три дана прођоше у посту и молитвама али, како се у међувремену хахам-даши није вратио, а калиф није одустао од свог наума, исти они који су одбили Џохин приједлог сада, не нашавши никог другог ко би био спреман ући лаву на ноге, немаху другог избора него да замоле Џоху да их представља пред калифом. Џоха к'о Џоха пристаде „к'о од шале” и упути се у калифов двор.

На вратима га пресретоше стражари. Он им објасни ко је и шта је и којим је послом кренуо калифу – те га пропустише. Пред вратима царског дивана, где је прошао посљедње провјере, Џоха брзо намаче на ноге прашњаве фирале које је држао у рукама и прије него што су стражари стигли реаговати хрупи пред калифа обувен. Калиф га осмотри од главе до пете, па кад му стражари шапнуше да је у питању јеврејски представник, заинтересован упита:

– А је ли, што се не изу к'о и осивали свијет, нећо у фиралама у љредсивону гворану?

- Не би ја, честити калифе, га нису Кајум у иштанању, али с њима имамо рђаво искуство.
- Велиши имали симе рђаво искуство с Кајум и с фиралама?
- Баш тако, праведни суче, рђаво искуство с Кајум и с фиралама.
- Па казуј како, ево сам се од ишчекивања сав у ухо претворио.
- Ево ’вако: Као смо се ми иштоли на Синај да примијо Теврати ми смо се, као што и приличи, изули. Као смо сили с топе, а оно имамо шта видјеј’. Шесто хиљада пари фирала нестало. Нема. Однијели Кајум. Ог онда је ког нас закон да тије видиши Кајум ни за живу главу не изуваш цијеле, јер ћеш дос кући.

На ово карајитски хахам-баши, не могавши трпјети потвору на невине људе, повика: *Лаже, то си одару, лаже. У онај вакат Кајита још није ни било, а камоли да су крали туђе фирале?*

То Џоха једва дочака, па му одговори к’о запета пушка: – *Е, ако је тако, и ако вас у вакат давања Торе није ни било, онда не знам за шта се ово данас искучијсмо? Нећо, браће – к’о и прије. Тора је онога ко ју је примио и одрж’о, а ко измишља новојарије, нема се за шта ухватаји’ ни преј Бојом ни преј људима.*

Калиф, видно задављен нетом изведеним маријетлуком даде за право Џохи и нареди да се Кајум врате у окриље Торе или да напусте његову државу.

Добар је Џоха – какве су му кћери¹

*Песимиста је онај који сматра
да је стварност тројна да не
може бити јора.*

*Оптимиста зна да увијек може
бити јоре.*

Џоха

Тужно, али дешава се. Џохина жена умрије на породу, оставивши Џоху да се сам стара о двјема тек рођеним близанкама. Близанци су, барем што се тиче физичког изгледа, често толико слични да их је неупућену оку тешко разликовати. У случају Џохиних кћерки, међутим, такав проблем није постојао. Њих су се двије тако добро и дефинитивно подијелиле да нису посједовале ни једну једину заједничку особину, било физичку, било карактерну. Као да су се још у утроби договориле да ствари не дијеле на приближно једнаке дијелове, него да свака одабере шта ће узети за себе – па шта узме нек’ узме у цijелости. Тако је једна кћер ’испала’ нестварно лијепа док је друга, благо речено, била ругоба. Што се нарави тиче, љепотица је

1 Губитељно к је, по лингвистима из круга Србије двојке, једна од појава које указују на споне између српског и енглеског језика. На енглеском се, на примјер, пише *knife*, али то к одмах послије писања ишчезава и ријеч се изговара као *naɪf*. Једнако тако, на српском се пише кћер, али то к врло брзо ишчезава и ријеч се изговара као ћерка. Људи који називање сјеверног дијела словенског југа Западним Балканом доживљавају као запишавање територија противе се било каквој сличности српског и енглеског и указују на чињеницу да српско к, глуво и далеко било, не ишчезава у потпуности као енглеско, него само прелази на крај ријечи са почетка јој, и то у духу словенске скромности и задругарског духа. Њихову лингвистичку теорију Другари називају призывањем духова.

најчешће била несретна и дуге периоде меланколије смијенили ћи наступи краткотрајног али свеуништавајућег бијеса. Ружна је кћи себи узела у задатак да тјести своју каприциозну сестру, настојећи стално да измами смијешак на њеном лицу или, ако ништа друго, да избјегне провале њеног бијеса. Будући да је била благе нарави и задовољна својим дијелом, то јој и није падало нарочито тешко. Вољела је живот и настојала је да својој сестри укаже на то да све у животу зависи од угла гледања и да се свака ствар може посматрати из разних перспектива. Они који желе да кукају увијек ће пронаћи разлог да то чине, једнако као и они који су се опредијелили да се смију и радују животу. На оваква 'наравоученија' лијепа би сестра одговарала једноставним: *Молим тије, йошићеги ме твојих утијеха за људићнике.*

Погрешно би било мислiti да би ове ријечи ружнију сестру натјерале у плач или очајање. Напротив, она је искрено вјеровала у свој наук, да све овиси о углу гледања, и толико се била саживјела са том својом теоријом да јој ни за тренутак не би пало на памет да себе сагледа из сестрине перспективе. Овакве разговоре би, најчешће, оплакала управо лијепа сестра која је дуго листи замјерки на Божји рачун стављала и то што јој је дао тако ружну и тако глупу сестру којој је онда она морала отварати очи, ма колико то било болно за обје. И док су тако близанке одрастале покушавајући да изњедре поглед на свијет који би им омогућио да се саживе са свијетом из ког им мицања није било, наш добри стари Џоха је бринуо друге бриге.

– Е, камо среће да су се боље љодијелиле – често је размишљао у себи – ћа да не буду ни њосебно лијеће ни њосебно ружне, да не буду ни њосебно блаје ни њосебно језичаве, лако би их било удаћи; а овако...

Из дана у дан је, јадан, покушавао да им нађе мужеве. Првобојије су га заобилазиле, а момци су му на изравне понуде одговарали потпуним нијекањем било какве могућности да се ожене његовим кћерима. Ако би нашао каква згодна момка за ког би видио да много полаже на спољни изглед, одмах би му понудио кћер љепотицу, али одговор који је најчешће добијао гласио је: – *Jax, ћа да је слушам ћо цијели дојовећни дан; ћа*

нисам љобудалио... Теби Џоха свака часић, ал' ћерка тији је, братиће, језичара да јој нема равне. Кад би наишао на неког сиромашнијег, ружнијег и повученијег момка, понудио би му ружнију кћер, али би му такви несуђени зетови најчешће одговорили оваквим или сличним ријечима: – Без увереge, отиац је отиац, ал' ваља оно, болан, ћеледаи' сваки дан. Једном ми се по трефило да је у истом дану срео и момка који ми се чинио муштеријом за љепотицу и момка који ми се чинио рјешењем за ружну кћер, но како ми први одговори са та нисам љув, а други са та нисам ћорав, Џохи паде на ум спасоносна идеја да зетове потражи управо међу слијепима и глувима.

Речено-учињено. Џоха се поче распитивати о момцима који би посједовали претходно описане 'мане' и убрзо и нађе зета 'глувог као топ' коме, истини за вољу, никако није било јасно зашто би неко тако лијеп пристао да се уда за неког са његовом маном али, не желећи властитим цјепидлачењем до-вести у питање неслуђену и ничим заслужену срећу, он још постави услов да се свадба одржи за седам дана. Како ни Џоха ни младожења (свако из својих разлога) нису вјеровали да ће се ствар на крају десити, и један и други су поменуту седмицу провели у страху, али кад свадба, на крају, би уприличена у реченом року – тешко је било рећи чија је срећа била већа. Недуго затим, проводације понудише Џохи једног слијепог младића кога су, искрено речено, већ били отписали, те се тако и ружна кћи удаде. Не треба ни спомињати да се и други зет чудом чудио да је баш њега и с његовом маном запала тако добра, сретна, блага и пожртвована жена.

И овде би се наша прича требала завршити. Џоха задовољан, задовољне кћери, задовољни зетови – једном ријечју савршен крај. Ал' не лези враже, послије неколико година зетови почеше очајавати. Слијепи је осјећао да му вид никада није недостајао толико као сада када би хтио видјети своју обожавану жену. Покушавао је да си на основу њеног гласа и њених поступака дочара њен изглед, али ништа што би замислио није му се чинило достојним љепоте њене душе. Истовремено, глуби зет је очајавао што не може чути умилни глас своје прелијепе жене која га је, био је сигуран, обасипала вербалним њежностима које су му остајале недоступне. Као и сви очајни-

ци и ова двојица почеше пити. Једне вечери затекоше се као посљедњи гости у истој крчми, те стадоше приповиједати један другом о својим женама. Слијепи је говорио о љепоти своје жене, а глуви о благости и доброти своје. За другим столом спавао је, или тачније покушавао спавати (али због приче заљубљених мужева није успијевао) и један кабалиста чудотворац.

Увидјевши да другачије од сна неће бити ништа, овај понуди благоглагољивим мужевима да им чудом врати вид и слух, под условом да одмах напусте крчму. Мужеви наравно пристадоше, па кад кабалиста и уистину учини обећано чудо, обојица потекоше кућама колико их ноге носе.

Слијепоме је жена отворила с пјесмом на уснама, чекајући, као и увијек, будна – не би ли му послужила вечеру. Угледавши је, он умало занијеми. Њен изглед био је сушта супротност свemu што је замислио док је био слијеп.

Истовремено, глуви је (навикнут да прави буку коју раније није чуо) пробудио своју прелијепу жену која га (не знајући да му се чудом повратио слух) обасуријечима добродошлице:

—Јеси ли се вратио живојињо ћлува, не'ши ли крејати и ти и ко ми те је шак'а иијана најноварио на врати. Штали сам ја Боју скривила да ћроведем живоји к'о у ћробу, зазидана с мумијом...

Како се из своје коже не може, и један и други муж немадоше много избора него да покушају да се саживе са стварношћу и науче да воле своје стварне жене које су их запале уместо полузамишљених. Било како било, којих седам дана по чуду, обојица осјетише жељу да 'поломе ноге' кабалисти који им је својим глупим чудом одузео снове, те се упутише ка крчми у којој се чудо десило. Како кабалисту тамо не нађоше, сједоше да барем попију по једну, да нису цада долазили. Уз ракију развезаше им се језици, па почеше причати сваки о свом разочарању. Када им је већ понестало ријечи којима би се описала сва тута стања у коме су се нашли, један од њих паметно закључи: *E, вала би боље било да смо осијали сакаји и срећни.*